

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ДІНУ «ОМА»

Чимшир В.І.

« 16 » серпня 2022 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Менеджмент морських ресурсів»**

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)

Галузь знань: 27 Транспорт

Спеціальність: 271 Морський та внутрішній водний транспорт

Спеціалізація: 271.01 Навігація і управління морськими суднами

Дунайський інститут Національного університету «Одеська морська академія»

Кафедра навігації і управління судном

2022 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Менеджмент морських ресурсів» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми «Навігація і управління морськими суднами».

Розробник: Сорока Олена Михайлівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри навігації і управління судном.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри навігації і управління судном.

Протокол від «25» серпня 2022 р. № 2

Завідувач кафедру

О.Б. Даниленко

Секретар кафедри

О.М. Сорока

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми за спеціалізацією 271.01 «Навігація і управління морськими суднами»

О.Б. Даниленко

1. Загальний опис навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Менеджмент морських ресурсів» є формування знань, вмінь та навичок управлінської діяльності на судні, що забезпечить безаварійну роботу команд на суднах торговельного флоту та мінімізує ризик аварій шляхом формування відповідальної та безпечної поведінки екіпажу в екстремальних умовах. Курс спрямовано на формування позитивних стосунків між офіцерами для сприяння ефективного спілкування та адекватного сприйняття команд і рекомендацій офіцерів у командній роботі, вихованню зразкових лідерських якостей.

Мова навчання: українська.

Статус дисципліни: обов'язкова.

Передумовою для вивчення дисципліни «Менеджмент морських ресурсів» є вивчення таких обов'язкових компонентів освітньо-професійної програми «Навігація і управління морськими суднами» як «Філософія», «Суспільство і держава» та «Організація колективної діяльності та лідерство».

Навчальна дисципліна забезпечує реалізацію вимог розділу:

А – П/1 (функція: «Управління операціями судна та піклування про людей на судні на рівні експлуатації»), Кодексу з підготовки і дипломування моряків та несення вахти, з поправками. Сфера компетенції: «Застосування навичок керівника та вміння роботи в команді».

А – П/2 (функція: «Управління операціями судна та піклування про людей на судні на рівні управління») Кодексу з підготовки і дипломування моряків та несення вахти, з поправками. Сфера компетенції: «Використання навичок керівника та організатора».

Навчальна дисципліна забезпечує набуття перелічених нижче компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.

Компетентності

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері судноводіння, обробки та розміщення вантажів; управління операціями судна та піклуванні про людей на судні, що передбачає застосування теорій і методів наук про устрій судна, навігацію, технологію перевезення вантажів, комерційну експлуатацію засобів транспорту, управління ресурсами.

Загальні компетентності:

ЗК4 Вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.

ЗК5 Здатність приймати та реалізовувати обґрунтовані управлінські рішення в рамках прийняттого ризику.

ЗК6 Здатність працювати в команді, організовувати роботу колективу, у тому числі в складних і критичних умовах.

ЗК7 Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК8 Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК13 Здатність до подальшого навчання.

ЗК14 Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК5 Знання та уміння проводити дії під час отримання сигналу лиха на морі. Здатність координувати пошуково-рятувальні операції.

СК16 Здатність обґрунтовувати власну точку зору та висновки, використовуючи основні теорії та концепції у сфері судноводіння.

СК17 Здатність до аналізу та прогнозування процесів та стану навігаційного обладнання в умовах неповної або обмеженої інформації.

Спеціальні вибіркові компетентності:

СВК1 Здатність виконувати завдання, обов'язки та нести відповідальність вахтового помічника капітана морського судна валовою місткістю 500 та більш.

СВК2 Здатність виконувати завдання, обов'язки та нести відповідальність вахтового помічника капітана судна валовою місткістю менш 500, зайнятого у прибережному плаванні.

Програмні результати навчання:

ПРН13 Уміння приймати рішення та проводити необхідні дії у непередбачених умовах, зокрема під час аварійних ситуацій та отримання сигналу лиха на морі, для захисту та безпеки пасажирів, екіпажу, судна і вантажу, координувати пошуково-рятувальні операції.

ПРН14 Уміння ефективно здійснювати професійну діяльність, приймати та реалізовувати управлінські рішення в багатонаціональному колективі.

ПРН24 Знання питань управління персоналом на судні та його підготовки; уміння застосовувати методи управління, вирішувати задачі та керувати робочим навантаженням, доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми та їх рішення, власний досвід у галузі професійної діяльності.

ПРН25 Знання методів ефективного управління ресурсами та уміння їх застосовувати; знання та уміння застосовувати методи прийняття рішень.

Вибіркові результати навчання:

ВРН1 Знання, практичні навички та досвід стосовно виконання завдань, обов'язків та несення відповідальності вахтового помічника капітана морського судна валовою місткістю 500 або більше.

ВРН2 Знання, практичні навички та досвід стосовно виконання завдань, обов'язків та несення відповідальності вахтового помічника капітана судна, валовою місткістю менше 500, зайнятого у прибережному плаванні.

Кількість кредитів ЄКТС: 2.

Форма підсумкового контролю: залік.

2. Заплановані результати навчання за навчальною дисципліною

Успішне завершення програми навчальної дисципліни «Менеджмент морських ресурсів» передбачає здобуття курсантом (студентом) наступних результатів навчання за навчальною дисципліною:

Знання:

- змісту процесу управління;
- основних завдань управління;
- основних функцій управління;
- функціонального призначення управління;
- методів управління судновим екіпажем;
- значення культурних відмінностей у багатонаціональних екіпажах.

Вміння:

- усвідомлювати ситуацію і прогнозувати розвиток подій;
- оперативно отримувати та аналізувати необхідну інформацію щодо реальної ситуації;
- виважено приймати адекватні рішення;
- відповідно до ситуації формувати спільну модель практичних дій екіпажу;
- визначити стратегію безпеки;
- своєчасно знаходити правильний вихід з критичної ситуації;
- оптимально розподіляти навантаження серед членів команди, враховуючи конкретні ситуації;
- відслідковувати прогрес стабілізації ситуації або посилення її критичності, тощо.

3. Програма, структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Навчальне навантаження (години)			Відповідність модельному курсу Міжнародної морської організації (7.03/7.01)
	Денна форма навчання (на базі ПЗСО)			
	Кількість аудиторних годин	Лекції	Практичні	
Розділ 1. Фактори безпечного управління судновими екіпажами				
Тема 1. Концепція та методологія управління людськими ресурсами на морі	4	2	2	Leadership and teamwork (Model Course 1.39) 3.7 – 3.7.5
Тема 2. Значення культурних відмінностей в багатонаціональному екіпажі	4	2	2	
Тема 3. Лідерство та управління на судні	4	2	2	
Тема 4. Соціально-психологічні основи керівництва судновим екіпажем / Socio-psychological bases of ship crew management	4	2	2	

Тема 5. Зворотній комунікаційний зв'язок: обґрунтований сумнів та відповідь	4	2	2	
Тема 6. Процес прийняття рішень	4	4	-	
Разом за розділом 1:	24	14	10	
Розділ 2. «Людський фактор» на морі				
Тема 7. Вплив «людського фактору» на аварійність суден	6	4	-	Leadership and teamwork (Model Course 1.39) 3.7 – 3.7.5
Тема 8. Шляхи запобігання впливу «людського фактору» на морі / Ways to prevent the impact of the "human factor" at sea	6	4	-	
Разом за розділом 2:	12	8	-	
Всього аудиторних годин:	32	22	10	
Самостійна робота (години)	28			
з них на виконання індивідуального завдання	–			
Загальний обсяг годин навчальної дисципліни	60			

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Перелік інструментів, обладнання програмного забезпечення, використання яких передбачає виконання практичних занять
1	<p>Концепція та методологія управління людськими ресурсами на морі. Менеджмент морських ресурсів як складова професійної підготовки працівників морської галузі. Визначення сутності управління людськими ресурсами на морі. Концепція управління людськими ресурсами. Принципи та функції управління людськими ресурсами. Основні етапи становлення надійності професійної діяльності моряка. Основні методи ефективного управління судовим</p>	<p>«Методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Менеджмент морських ресурсів»; – комп'ютерні презентації</p>

	екіпажем: адміністративні, організаційні, економічні, соціально-психологічні. Основні фактори, що впливають на екіпаж у процесі трудової діяльності.	
2	Значення культурних відмінностей в багатонаціональному екіпажі. Культура та її види: національна, професійна та організаційна. Ментальне поле культури: особливості формування етнічних культур та етнокультурні стереотипи. Значення культурних стереотипів та основні причини їх формування. Основні правила поведінки у багатонаціональних екіпажах. Модель Г. Ховстеда: «індивідуалізм – колективізм», дистанція влади, «втеча від невизначеності», «мужність – жіночність».	– «Методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Менеджмент морських ресурсів»; – комп'ютерні презентації
3	Соціально-психологічні основи керівництва судновим екіпажем. Особливості психологічного стану моряка в умовах рейсу. Робоче навантаження та його вплив на психологічний стан моряка. Механізми забезпечення психологічної стабільності моряка.	– «Методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Менеджмент морських ресурсів»; – комп'ютерні презентації
4	Зворотній комунікаційний зв'язок: обґрунтований сумнів та відповідь. Види спілкування. Типові помилки у спілкуванні. Основні принципи спілкування: інтерактивний зворотній зв'язок (замкнена петля). Інструктаж та його значення для аналізу ситуації.	– «Методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Менеджмент морських ресурсів»; – комп'ютерні презентації
5	Процес прийняття рішень. Суть поняття «рішення». Типи рішень. Фактори, що впливають на процес прийняття рішення. Помилки, як причина неправильно прийнятого рішення.	– «Методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Менеджмент морських ресурсів»; – комп'ютерні презентації
6	Вплив «людського фактору» на аварійність суден. Типи аварійних ситуацій. Стратегія поведінки в аварійній ситуації. Методи управління та способи їх застосування під час аварійної ситуації. Значення «безпечних» та «небезпечних» думок.	– «Методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Менеджмент морських ресурсів»; – комп'ютерні презентації
7	Шляхи запобігання впливу «людського фактору» на морі. Основні психологічні механізми зниження впливу «людського фактору». Соціально-культурні механізми запобігання впливу «людського фактору».	– «Методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Менеджмент морських ресурсів»; – комп'ютерні презентації

5. Завдання для самостійної роботи

Перелік видів самостійної роботи:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- підготовка до практичних занять;
- самостійне опрацювання окремих тем навчальної дисципліни згідно «Методичних вказівок до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Менеджмент морських ресурсів».

6. Індивідуальні завдання

Навчальним планом не передбачені

7. Методи контролю

Поточний контроль здійснюється оцінюванням якості засвоєння навчального матеріалу дисципліни за результатами опитування з питань лекційного матеріалу, виконання практичних робіт, що передбачені робочим навчальним планом згідно тем робочої навчальної програми (у відповідності до Положення про організацію освітнього процесу НУ «ОМА»).

Форма контролю: залік.

Методи контролю: тестові завдання.

Методи демонстрації результатів навчання за навчальною дисципліною

№ з/п	Результати навчання за навчальною дисципліною	Методи демонстрації	Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, які використовуються для демонстрації здобутих результатів навчання за навчальною дисципліною
1	Знати зміст процесу управління, основні завдання та функції управління, функціональне призначення та методи управління судновим екіпажем; значення культурних відмінностей у багатонаціональних екіпажах.	– виступ на практичних заняттях; – захист теми з самостійних завдань; – обговорення ситуацій; – розв'язання задач, вправ, тестових завдань.	– «Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Менеджмент морських ресурсів»; – «Методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Менеджмент морських ресурсів»; – «Методичні вказівки до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Менеджмент морських ресурсів»; – тестові завдання; – комп'ютерні презентації.
2	Вміння усвідомлювати ситуацію і прогнозувати розвиток подій; оперативно отримувати та аналізувати необхідну інформацію щодо реальної ситуації; виважено приймати адекватні рішення; відповідно до ситуації формувати спільну	– виступ на практичних заняттях; – захист теми з самостійних завдань;	– «Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Менеджмент морських ресурсів»; – «Методичні вказівки до виконання практичних

	<p>модель практичних дій екіпажу; визначити стратегію безпеки; своєчасно знаходити правильний вихід з критичної ситуації; оптимально розподіляти навантаження серед членів команди, враховуючи конкретні ситуації; відслідковувати прогрес стабілізації ситуації або посилення її критичності, тощо.</p>	<p>– обговорення ситуацій; – розв’язання задач, вправ, тестових завдань.</p>	<p>занять з дисципліни «Менеджмент морських ресурсів»; – «Методичні вказівки до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Менеджмент морських ресурсів»; – тестові завдання; – комп’ютерні презентації.</p>
--	--	--	---

8. Схема нарахування балів за навчальною дисципліною

Шкала оцінювання

За шкалою ECTS		За шкалою оцінювання ДІ НУ «ОМА»		
Оцінка	Пояснення	Екзамен		Залік
A	Відмінно	Відмінно	5	Зараховано
B	Дуже добре	Добре	4	
C	Добре			
D	Задовільно	Задовільно	3	
E	Достатньо			
FX	Незадовільно	Незадовільно	2	Не зараховано

Загальні критерії оцінювання знань здобувачів освіти

A (відмінно) – оцінка «відмінно»

Глибокі знання і розуміння навчального матеріалу, виконання завдань без/або з незначною кількістю недоліків в обсязі, передбаченим робочою програмою навчальної дисципліни. Здобувач освіти вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію. Використовує набуті знання і вміння для прийняття рішень у стандартних і нестандартних ситуаціях. Переконаливо аргументує відповіді, відстоює власну позицію щодо питань, які розглядаються. Здобувач освіти добре знайомий з основною, а також додатковою літературою.

B (дуже добре) – оцінка «добре»

Достатньо повні знання та розуміння навчального матеріалу, виконання завдань з незначною кількістю недоліків та/або негрубих помилок. Здобувач освіти вміє застосовувати набуті знання та вміння для вирішення практичних завдань, у відповіді прослідковується порушення принципу систематичності і логічності викладу навчального матеріалу. Самостійно виправляє допущені помилки, виявляє ґрунтовне знання основної бібліографії, однак лише поверхово орієнтується у допоміжній літературі.

C (добре) – оцінка «добре»

Загальні знання та розуміння навчального матеріалу, виконання завдань з певною кількістю недоліків і несуттєвих помилок. Здобувач освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію в цілому самостійно застосовувати її на практиці. Відповідь здобувача освіти правильна, але недостатньо повна, бездоказова. Здобувач освіти самостійно виправляє помилки, виявляє знайомство та розуміння основної бібліографії, однак зовсім не орієнтується у допоміжній літературі.

D (задовільно) – оцінка «задовільно»

Базові знання та розуміння навчального матеріалу, виконання завдань з суттєвими недоліками або помилками. Здобувач освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, але допускає значну кількість неточностей і грубих помилок, які може усувати за допомогою викладача. У своїх міркуваннях опирається на повторення думок викладача або автора, не вміє навести власні приклади, не може відповісти на додаткові запитання. Здобувач освіти виявляє поверхове знайомство та розуміння лише основної бібліографії та зовсім не орієнтується у допоміжній літературі.

E (достатньо)– оцінка «задовільно»

Знання та розуміння навчального матеріалу на рівні мінімальних вимог. Здобувач освіти бачить навчальну дисципліну як нагромадження випадкових і не пов'язаних між собою тем. У своїх міркуваннях не здатен аналізувати окрему тему дисципліни у контексті інших тем і виражати взаємозв'язок між ними, відповіді мають шаблонний характер і не відображають самостійного розуміння теми. Здобувач освіти поверхово орієнтується в основній бібліографії.

FX (незадовільно) – оцінка «незадовільно»

Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну його частину. Він спроможний висвітлити лише окремі питання, не вміючи їх аргументувати чи пояснити. Цілісність розуміння матеріалу з дисципліни відсутня. Його участь у навчальному процесі є пасивною, відповіді в більшості є невірними або дуже поверховими і обмежуються механічним засвоєнням програми навчальної дисципліни.

9. Рекомендована література

Основна:

1. Міжнародна Конвенція про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 1978 року (консолідований текст з манільськими поправками); Кодекс з підготовки і дипломування моряків та несення вахти, з поправками [Текст] = International Convention on standards of training, certification and watchkeeping for seafarers 1978 (consolidated text with manila amendments); Seafarers training, certification and watchkeeping code, as amended / отв. исполн. Ю. І. Бойко, Чубач. - К. : ВПК «Експрес-Поліграф», 2012. - 568 с.
2. Костырь Е. В., Топалов В. П., Позолотин Л. А., Торский В. Г. Лидерство в судовом екіпаже = Leadership: учеб. Пособие. - Одесса: Астропринт, 2011. - 128 с.
3. Менеджмент морських ресурсів: навч. посібник / Херсонська держ. морська академія. - 2-ге вид. - Херсон: Грінь Д.С., 2014. - 100 с.
4. Сорока О.М. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Менеджмент морських ресурсів» для курсантів та студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 271 «Річковий та морський транспорт» / О.М. Сорока – Ізмаїл: ДІ НУ «ОМА», 2020. – 89 с.
5. Сорока О.М. Методичні вказівки до виконання контрольних робіт з навчальної дисципліни «Менеджмент морських ресурсів» студентів заочної форми навчання спеціальності 271 «Річковий та морський транспорт» / О.М. Сорока – Ізмаїл: ДІ НУ «ОМА», 2018. – 39 с.
6. Сорока О.М. Методичні вказівки до практичних робіт з навчальної дисципліни «Менеджмент морських ресурсів» для курсантів та студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 271 «Річковий та морський транспорт» / О.М. Сорока – Ізмаїл: ДІ НУ «ОМА», 2018. – 37 с.
7. Guidelines for practical work in the discipline «Maritime resources management» / [compiler Olena Soroka]; – Izmail, 2020. – P 26.

8. Сорока О.М. Методичні вказівки до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Менеджмент морських ресурсів» для здобувачів освіти денної та заочної форм навчання спеціальності 271 «Річковий та морський транспорт» / [уклад. Сорока О.М.]; – Ізмаїл, 2021. – 47 с.

Допоміжна:

1. Басанець М. Г. Безпека життєдіяльності: Одеська національна морська академія. – Одеса, 2009. – 310 с.
2. Будиянский Н. Ф. Психология управления. – Одесса, 2002. – 205 с.
3. Жуплий В.И. Организация и управление экипажем. Конспект лекций. – Керчь, 2012. – 40 с.
4. Завадський Й.С. Менеджмент: Management. - У 3 т. - Т. 1. - 3-вид., доп. - К.: Вид-во Європ. ун-ту. - 2001. - 542 с.
5. Занковский А. Н. Психология деловых отношений: Учебно-методический комплекс. – М.: Изд. центр ЕОАИ, 2008. – 384 с.
6. Зайцева Т.Г. Психічна культура як фактор психоемоційної стійкості моряка. – Херсон: ХДМІ, 2009. – 99 с.
7. Калашнікова С.А. Освітня парадигма професіоналізації управління на засадах лідерства: монографія. – К.: Київський університет Б. Грінченка, 2010. – 380 с.
8. Кацман Ф.М. Человеческий фактор в проблеме обеспечения безопасности судоходства. – СПб.: СПГУВК, 2003. – 150 с.
9. Клименко В.Д. Безопасность мореплавания и учет человеческого фактора//Морской транспорт. сер. «Судовождение, связь и безопасность мореплавания»: Экспресс-информация. – М.: Мортехинформреклама, 2002. – Вып. 8 (399).
10. Клименко В.Д., Сазонов А.Е. Учет человеческого фактора в судоходных компаниях. Морские информационные технологии: Сб. науч. трудов, выпуск 2., – СПб.: Элмор, 2002. – 164 с.
11. Коваленко В. Ф. Рациональность действий в экстремальных ситуациях. Научное пособие для сохранения самообладания в экстремальных ситуациях: ОГМА. – Одесса, 2001. – 97 с.
12. Кривощоков В. Українські моряки та якість їх підготовки: з чого почати? / В. Кривощоков// Випуск 78- 79. – 2005.
13. Луговая В., Ермоленко А. Диагностика способности руководителя-лидера к эффективному взаимодействию / В. Луговая, А. Ермоленко // Журнал. Проблемы экономики. – Выпуск 3. – 2013.
14. Лукичева Л.И. Управление организацией: Учебное пособие. — 3-е изд., стер. — М.: Омега-Л, 2006. — 360 с.
15. Макашина И., Малиночка Э. Профессионализм менеджеров морского торгового флота и его отражение в образовании / И. Макашина, Э. Малиночка // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 3: Педагогика и психология. – Вып. 5. – 2008.
16. Менеджмент на транспорте: учебное пособие / Ю.В. Буравлев и др.; ред. Н.Н. Громов, В.А. Персианов. - 4-е изд., стереотип. - М. : Академия, 2008.- 528 с.
17. Мурашко М. І. Менеджмент персоналу: Навч. - практ. посіб. - К.: Т-во „Знання”, КОО, 2002. - 311 с.
18. Панасюк І. В. Людський фактор у формуванні безпеки праці людини/ І. В. Панасюк, Л. І. Микитенко, Н. С. Данилевич// Київський національний університет технології та дизайну, К., 2012. - № 2 (3). – с. 1 – 8.
19. Прищак М. Д. Психологія управління в організації: навч. посіб. / М.Д. Прищак, О.Й. Лесько. – Вінниця, 2013. – 141 с.

20. Сорока О. М. Аналіз аварійності світового флоту і роль в ньому людського фактору / О. М. Сорока, М. П. Коротченков, С. Г. Сошніков. // Збірник наукових праць «Теорія і практика сучасної психології». – Запоріжжя, 2020. – Вип. 1. – С. 182 – 185.
21. Сорока О.М., Гайдаржи А.І. Навчальний посібник «Організаційна культура судноводіїв: менеджмент морських ресурсів» / О.М. Сорока, А.І. Гайдаржи – Ізмаїл: ДІ НУ «ОМА», 2020. – 148 с.
22. Сорока О.М. Надійність професійної діяльності моряка: основні етапи становлення / О. М. Сорока // Психологічний часопис : науковий журнал / за ред. С.Д. Максименка. – № 10. – Вип. 6. – Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка Національної академії педагогічних наук України, 2020. – С. 75 – 84.
23. Сорока О. М. Практичні рекомендації майбутнім фахівцям морського транспорту щодо самокорекції тривоги та страху перед ймовірними екстремальними ситуаціями професійної діяльності / О. М. Сорока // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки». – Херсон, 2019. – Вип. 3. – С. 182 – 192.
24. Сорока О. М. Причини та особливості девіантної поведінки фахівця морського транспорту в екстремальних ситуаціях / О. М. Сорока // Науковий журнал «Габітус». – Видавничий дім «Гельветика» 2020. – Том 2 – Вип. 12. – С. 208 – 212.
25. Сорока О. М. Професійна діяльність моряків як діяльність в екстремальних умовах / О. М. Сорока // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки» / Голов. ред. Блинова О. Є. – Херсон, 2015. – Вип. 4. – С. 137 – 144.
26. Стадниченко С.М. Человеческий фактор на море: учебно-методическое пособие. – Одесса: Астропринт, 2003. – 192 с.
27. Топалов В. П. Маркетинг и менеджмент в судоходстве (Основные понятия, элементы и принципы): учеб. пособие / В.П. Топалов, В.Г. Торский. – Одесса: Астропринт, 2008. – 84 с.
28. Торский В. Международные конвенции, кодексы, рекомендации ИМО и МОТ: Учебное пособие / В. Торский, Л. Позолотин. - Одесса, 2007. -146 с.
29. Туріщева Л. В. Психологія управління. – Х.: Вид. група «Основа», 2005. – 160 с.
30. Bakacs G., Takacs S., Karacsonyi A., Imrek V. Eastern European cluster: tradition and transition // Journal of World Business, 2002, 37. P. 69 – 80.
31. Grech. Michelle. Human factors in the maritime domain / Michelle Grech, Tim Horberry, Thomas Koester. – London: PRESS, 2008. – 198p.
32. Hofstede G.H. Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions, and organizations across nations – 2001 (2ed.). Thousand Oaks, CA: Sage. – 454 p.
33. IMO model course.
34. IMO. Human Element Analysing Process to the IMO Rule-Making Process MSC/Circ. 1022, MEPC/Circ. 391

10. Інформаційні ресурси в Інтернеті

Допускається використання будь-яких відкритих інтернет-ресурсів за тематикою дисципліни.

1. Гріценко І.П. Етнокультурний стереотип як феномен культури: дис. канд. філос. наук: 09.00.04/Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського. – Сімферополь, 2004.//<http://www.lib.ua.ru.net/diss/cont/29730>
2. Психологія праці. //http://gzvon.pyramid.volia.ua/biblioteka/kafedra_
3. Резолюція ІМО А.868(20). //http://www.rise.odessa.ua/texts/A868_20e
4. Резолюція ІМО А.918(22). //http://www.rise.odessa.ua/texts/A918_
5. Резолюція ІМО А.849(20). //[http://gf.chat.ru/imo/A884\(21\).htm](http://gf.chat.ru/imo/A884(21).htm).
6. Резолюція ІМО А.884(21). //[http://gf.chat.ru/imo/A884\(21\).htm](http://gf.chat.ru/imo/A884(21).htm).
7. Резолюція ІМО А.481(XII). //http://www.rbc-ltd.ru/Morskije_stranitsw
8. Резолюція ІМО А. 772(18). //<http://sea-safety.ucoz.ru/index/0-85>.

9. Резолюція ІМО А.850(20). //http://docs.cntd.ru/document/901800775.

10. Резолюція ІМО А.890(21). //http://www.rbc-ltd.ru/Morskie_stranitsw

11. Управління людськими ресурсами: філософські засади. // Воронкова В.Г., Попов С.М. та ін.
//http://pidruchniki.com.ua/15840720/menedzhment/upravlinnya_iyudskimi_resursami_-_voronkova_vg

11. Зміни та доповнення до робочої програми навчальної дисципліни